

Instrukcja Biskupa Siedleckiego o przygotowaniu dzieci

do sakramentu pokuty i I Komunii świętej

I. Cel przygotowania

1. Celem przygotowania do sakramentu pokuty i pojednania oraz I Komunii świętej jest doprowadzenie dziecka do przyjęcia tych sakramentów z wiarą i miłością. W przygotowaniu ważny jest przekaz prawdy o obecności Żywego Boga w znakach sakramentalnych.
2. Dziecko przygotowujące się do przyjęcia tych sakramentów ma poznać Osobę Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela, zaprzyjaźnić się z Nim i uświadomić sobie, że należy do wspólnoty Kościoła. Dziecko, stosownie do swoich możliwości, ma zobaczyć, jak wielkim darem jest łaska Boża, zrozumieć nieszczęście grzechu, jako sprzeniewierzenia się Bożej miłości oraz zapragnąć z wiarą i pobożnością przyjąć Ciało Chrystusa (por. kan. 913 § 1).
3. Przygotowanie do sakramentu pokuty i pojednania oraz I Komunii świętej jest procesem długotrwałym, a jego realizacja odbywa się w rodzinie, w parafii i w szkole.

II. Odpowiedzialność rodziców dziecka

4. Rodzice zawierając sakrament małżeństwa zobowiązują się do zrodzenia i chrześcijańskiego wychowania swoich dzieci, wobec których są pierwszymi świadkami i przekazicielami wartości ludzkich i ewangelicznych (por. ChL 62; FC 38; DOK 227).
5. Rodzina jest uprzywilejowanym miejscem wychowania w wierze. Katecheza rodzinna wyprzedza wszystkie inne formy katechezy, towarzyszy im i je poszerza. Szczególna odpowiedzialność za dobre przygotowanie dziecka do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania oraz I Komunii świętej spoczywa więc na rodzicach (por. CT 68; DOK 255; kan. 914).
6. W przypadku, gdy dziecko nie ma rodziców lub zostali oni pozbawieni praw rodzicielskich, obowiązek wychowania w wierze powinni przejąć rodzice chrześni oraz prawni opiekunowie.

7. Podstawowym zadaniem rodziców jest dawanie świadectwa życia chrześcijańskiego poprzez wspólną modlitwę, uczestnictwo we Mszy świętej w niedzielę i święta, przystępowanie do sakramentów świętych, zachowywanie przykazań Bożych i wyjaśnianie dziecku prawd chrześcijańskiej wiary (por. DOK 226).

III. Zadania duszpasterzy i katechetów

8. Bardzo ważnym miejscem przygotowania oraz przyjęcia sakramentu pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii świętej jest wspólnota parafialna miejsca zamieszkania rodziców dziecka (por. DKKKwP 106-107; 2 PSP s. 59).
9. Wyrażenie zgody na odejście od zasady przygotowania i przyjęcia tych sakramentów w parafii zamieszkania rodziców dziecka może mieć miejsce jedynie wyjątkowo i wynikać z nadzwyczajnych uwarunkowań (np. stanu zdrowia dziecka, jego niepełnosprawności, nieobecności wychowawczej rodziców itp.).
10. Pierwszym odpowiedzialnym we wspólnocie parafialnej za przygotowanie dziecka do tych sakramentów jest proboszcz. Może on sam prowadzić przygotowanie lub zlecić je innemu duszpasterzowi (wikariuszowi, kapłanowi-katechecie). Jeśli nie jest to konieczne, katechizacji dzieci przygotowujących się do przyjęcia pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii świętej nie należy powierzać katechetom początkującym i nie mającym doświadczenia.
11. Zadaniem proboszcza jest prowadzenie katechez przygotowujących do uczestnictwa w tych sakramentach oraz troska o to, by dzieci po przyjęciu I Komunii świętej w dalszym ciągu pogłębiały swoją formację katechetyczną (por. kan. 776-777). Dotyczy to wszystkich dzieci, także dzieci niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo.
12. Katecheci szkolni i katecheci parafialni przygotowujący dzieci do pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii świętej powinni współpracować między sobą oraz z rodzicami dzieci. Zaleca się też, aby - jeśli jest to możliwe - w roku pokomunijnym dzieci były katechizowane przez tych samych katechetów, co w roku przyjęcia I Komunii świętej.

IV. Wiek kandydatów

13. Za odpowiedni wiek do przyjęcia sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii przyjmuje się wiek używania rozumu (kan. 913 § 1). W Polsce bezpośrednie przygotowanie dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej dokonuje się w klasie trzeciej szkoły podstawowej.

14. Dopuszcza się, by dzieci doświadczone niepełnosprawnością (lub chorobą), przyjęły po raz pierwszy te sakramenty w innym wieku niż ich rówieśnicy

V. Warunki dopuszczenia

15. Warunki dopuszczenia dziecka do przyjęcia sakramentów:
- a) systematyczny udział w katechezie szkolnej;
 - b) regularny udział w katechezie parafialnej;
 - c) uczestnictwo w niedzielnej Mszy świętej i nabożeństwach roku liturgicznego;
 - d) odpowiednia do wieku i możliwości dziecka znajomość prawd wiary chrześcijańskiej.
16. W wypadku uporczywego i zawinionego zaniedbania lub lekceważenia udziału w katechezie szkolnej i parafialnej oraz w praktykach religijnych, duszpasterz ma obowiązek - w stosownym czasie - poinformować rodziców, że ich dziecko nie będzie mogło przystąpić do sakramentów w określonym terminie.
17. Dziecko nieuczęszczające na katechizację szkolną z przyczyn od siebie niezależnych (np. nauczanie indywidualne) może być dopuszczane do przyjęcia tych sakramentów po odpowiednim przygotowaniu przez rodziców i duszpasterzy oraz po złożeniu egzaminu przed proboszczem.
18. Dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci, wolno udzielić Komunii świętej, gdy potrafią odróżnić Ciało Chrystusa od zwykłego chleba i mogą z szacunkiem przyjąć Eucharystię (kan. 913 § 2).

VI. Przygotowanie do przyjęcia sakramentów

19. Przygotowanie do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania oraz Komunii świętej rozpoczyna się w I klasie szkoły podstawowej i trwa trzy lata. To przygotowanie dzieli się na dwa okresy: przygotowanie bliższe (klasa I oraz klasa II) i przygotowanie bezpośrednie (klasa III). Klasa IV to czas umacniania więzi z Chrystusem.
20. Duszpasterze parafialni rozpoczynając bliższe przygotowanie dzieci (początek klasy I szkoły podstawowej) do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania oraz Komunii świętej powinni upewnić się, czy wszystkie zgłoszone przez rodziców dzieci są ochrzczone.
21. Przygotowanie bliższe obejmuje:
- a) udział dzieci i rodziców w niedzielnych celebracjach Eucharystii;

- b) udział dzieci w katechezie szkolnej (dwie godziny w ciągu tygodnia);
 - c) udział rodziców w katechezie parafialnej (w czterech katechezach w pierwszym i w czterech katechezach w drugim roku);
 - d) udział dzieci i rodziców w tradycyjnych nabożeństwach i celebracjach roku liturgicznego (w nabożeństwie różańcowym w październiku, w ro-ratach w okresie Adwentu, w nabożeństwie drogi krzyżowej w okresie Wielkiego Postu, w nabożeństwie majowym, w nabożeństwie czerw-cowym). Wyboru rodzaju nabożeństwa oraz określenia jego terminu dokonuje proboszcz i informuje o tym rodziców dzieci na początku da-nego roku.
22. Pod koniec klasy drugiej ksiądz proboszcz, po zasięgnięciu opinii kateche-tów i po rozmowie z rodzicami oraz dzieckiem, podejmuje decyzję o do-puszczeniu do przygotowania bezpośredniego.
23. Przygotowanie bezpośrednie rozpoczyna się na początku trzeciego roku edukacji szkolnej i oprócz indywidualnego spotkania proboszcza z rodzicami dziecka (na początku roku szkolnego) obejmuje:
- a) udział dzieci i rodziców w niedzielnych celebracjach Eucharystii;
 - b) udział dzieci w katechezie szkolnej (dwie godziny w tygodniu);
 - c) udział dzieci w katechezie parafialnej (osiem spotkań w roku);
 - d) udział rodziców w katechezie parafialnej (osiem katechez w roku);
 - e) udział rodziców i dzieci w nabożeństwach i celebracjach roku liturgicz-nego połączonych z wręczaniem określonych znaków religijnych;
 - f) udział dzieci i rodziców w odnowieniu przyrzeczeń chrzcielnych przed przyjęciem I Komunii świętej.
24. Pod koniec przygotowania bezpośredniego (na początku drugiego semestru klasy III), proboszcz, po zasięgnięciu opinii katechetów i po rozmowie z rodzicami oraz ich dzieckiem podejmuje decyzję o dopuszczeniu do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania oraz sakramentu Eucharystii.

VII. Wskazania dotyczące celebracji sakramentu pokuty i pojednania

25. Przygotowując dziecko do sakramentu pokuty i pojednania katecheci ro-dzinni, parafialni i szkolni powinni ukazywać dzieciom Boga pełnego mi-łosierdzia i zatroskanego o zbawienie ludzi.
26. Dziecko powinno znać i rozumieć warunki dobrej spowiedzi.

27. W ramach katechizacji należy dziecko stopniowo wprowadzać w praktykę rachunku sumienia, tak by uczyło się ono oceniać swoje życie pod kątem współpracy z łaską Bożą oraz czynienia lub zaniechania dobra.
28. Należy poprosić rodziców, aby pomogli dziecku w przeprowadzeniu rachunku sumienia przed przystąpieniem po raz pierwszy do sakramentu pokuty i pojednania.
29. Należy zachęcić rodziców i chrzestnych, aby - o ile nic nie stoi na przeszkodzie - przystąpili do sakramentu pokuty i pojednania razem z dziećmi.
30. Pierwsza spowiedź dziecka powinna odbyć się bezpośrednio przed uroczystością I Komunii świętej w ramach liturgii pokutnej, w której biorą udział zarówno dzieci, jak i ich najbliżsi.
31. Proboszcz parafii ma obowiązek zadbać o odpowiednią liczbę spowiadników, by dzieci, ich rodzice i inne osoby przygotowujące się do udziału w uroczystości I Komunii świętej, mogły - bez zbyt długiego oczekiwania - przystąpić do sakramentu.

VIII. Wskazania dotyczące uroczystości przyjęcia pierwszej Komunii świętej

32. Najwłaściwszym dniem przyjęcia po raz pierwszy Komunii świętej jest niedziela - pamiątka Zmartwychwstania Chrystusa, podstawa i rdzeń całego roku liturgicznego (por. KL 106). W wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach może to być inny dzień.
33. Uroczystość przyjęcia I Komunii świętej jest świętem całej wspólnoty parafialnej. Należy zatem poinformować o niej w ogłoszeniach parafialnych i zachęcić wszystkich do modlitwy w intencji dzieci pierwszokomunijnych.
34. Przed uroczystością należy zorganizować spotkanie rodziców i dzieci poświęcone sprawom praktycznym oraz zaznajomić wszystkich z przebiegiem uroczystości.
35. Jeżeli w parafii grupa dzieci pierwszokomunijnych jest zbyt liczna, zaleca się celebrację uroczystości w dwóch grupach w tę samą niedzielę lub w niedziele następujące po sobie.
36. Liturgia powinna być przygotowana starannie. Należy dobrać odpowiednie pieśni i przydzielić funkcje liturgiczne, które powinni pełnić rodzice i wychowawcy. Dzieciom nie należy przydzielać dodatkowych zadań w czasie uroczystości I Komunii świętej, mogą je natomiast pełnić podczas „białego tygodnia”.

37. Zaleca się, aby dzieci przystępujące do I Komunii świętej były ubrane w stroje liturgiczne. Chodzi między innymi o to, aby sprawy drugorzędne nie przesłoniły tego, co istotne.
38. Należy przestrzegać wskazań dotyczących robienia zdjęć i nagrywania w czasie liturgii. Osoby dokumentujące celebrację liturgiczną powinny być przeszkolone i posiadać odpowiednie zezwolenie władzy kościelnej.
39. Spotkanie w domu rodzinnym jest kontynuacją spotkania przy stole Pańskim, dlatego usilnie zaleca się, by przyjęcia rodzinne z racji I Komunii świętej były bezalkoholowe.
40. Dzieci i ich rodzice powinni uczestniczyć w celebracjach „białego tygodnia”.
41. Zaleca się, aby po uroczystości I Komunii świętej zorganizować dzieciom i ich rodzicom pielgrzymkę do wybranego sanktuarium diecezjalnego.

IX. Pierwsza Komunia święta dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych

42. Wszyscy ochrzczeni mają prawo do wychowania w duchu Ewangelii i do pełnego uczestnictwa w życiu sakramentalnym (DWCH 2). Jakimkolwiek ktoś podlegałby ograniczeniom, jest zdolny do wzrostu w świętości. Szczególnym wyzwaniem jest jednak przygotowanie do przyjęcia sakramentów osób, które z powodów zdrowotnych lub innych ograniczeń, nie mogą uczestniczyć w katechezie szkolnej, czy parafialnej (por. DOK 163; 189).
43. Zaleca się, aby - po konsultacji z wychowawcami i uzgodnieniu z rodzicami - dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych uczęszczające do szkół specjalnych lub szkół z oddziałami integracyjnymi, przygotowywały się do przyjęcia sakramentów pod opieką znanego im katechety w swojej grupie szkolnej.
44. Z proboszczem parafii, na terenie której znajduje się szkoła specjalna, należy uzgodnić czas i sposób przygotowania parafialnego tych dzieci, a także przygotowanie i porządek uroczystości pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii świętej z ich udziałem. W niektórych wypadkach wskazane jest osobne przystąpienie takiego dziecka do sakramentów, poza terminem uroczystości parafialnej.
45. Proboszcz parafii powinien zatroszczyć się także o przygotowanie do sakramentów osób niepełnosprawnych, które ze względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności nie uczęszczają do szkoły i pozostają w domach rodzinnych (por. kan. 777).

46. Szczególnych starań wymaga przygotowanie do pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii świętej dziecka, które wzrasta w rodzinie obojętnej religijnie i wcześniej nie uczestniczyło systematycznie w katechezie i w liturgii.
47. Wyjątkowej troski duszpasterskiej wymagają też dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.

X. Księga dzieci komunijnych

48. W kancelarii parafialnej powinna znajdować się księga, w której zapisuje się imiona i nazwiska dzieci przystępujących do I Komunii świętej w danym roku. W tej księdze należy umieścić też informację o dacie i miejscu urodzenia każdego dziecka, o dacie i miejscu chrztu, a także imiona i nazwiska rodziców. Do parafialnej dokumentacji (Kroniki parafialnej) można dołączyć grupowe zdjęcie wszystkich dzieci pierwszokomunijnych.

XI. Propozycja układu katechez i nabożeństw przygotowania bezpośredniego

49. Wydział Nauczania Katechetycznego Kurii Diecezjalnej Siedleckiej udostępnia spis pozycji książkowych i innych materiałów, które mogą być wykorzystane przez duszpasterzy, katechetów i rodziców w trakcie przygotowania do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania oraz I Komunii świętej.
50. W odniesieniu do katechez dla rodziców i katechez dla dzieci połączonych z rokiem liturgicznym proponuje się następujący układ (wg M. Jaworski, M. I. Olszewska, *Przygotowanie rodziny do Pierwszej Komunii Świętej dziecka - Nabożeństwa i katechezy dla dzieci i rodziców*, Warszawa 2012 r.):

Miesiąc	Katecheza dla rodziców	Katecheza dla dzieci
wrzesień	Bóg - Ojciec wszystkich ludzi	Dzieci kochają swojego Ojca
październik	Maryja - Matka Jezusa i nasza	Czcimy i kochamy Maryję
listopad	Życie wieczne - darem Boga	Modlimy się za naszych zmarłych
grudzień	Jezus Chrystus - Emmanuel	Czekamy na przyjście Jezusa
styczeń	Duch Święty - Dawca darów	Prosimy o dary Ducha Świętego
luty	Kościół - Wspólnota ochrzczonych	Budujemy Kościół Boży

marzec	Dekalog - wola Pana Boga	Zachowujemy Boże przykazania
kwiecień	Eucharystia - pamiątka Wieczery	Uczestniczymy w Wieczery Pana

51. W odniesieniu do nabożeństw i celebracji roku liturgicznego połączonych z przybliżaniem określonych znaków wiary chrześcijańskiej, proponuje się następujący układ:

Miesiąc	Nabożeństwa i celebracje w roku liturgicznym	Znaki naszej wiary
wrzesień	Eucharystia na rozpoczęcie roku szkolnego	Książeczka
październik	Nabożeństwo różańcowe	Różaniec
listopad	Nabożeństwo wypominkowe	Cmentarz
grudzień	Msza święta w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia	Medalik
styczeń	Msza święta w Uroczystość Objawienia Pańskiego	Ofiara na misje
luty	Msza święta w Uroczystość Ofiarowania Pańskiego	Świeca
marzec	Nabożeństwo drogi krzyżowej	Krzyż
kwiecień	Eucharystia w Wielki Czwartek	Chleb Pański
maj	Liturgia pokutna przed pierwszą spowiedzią	Konfesjonał

Propozycja tematów „białego tygodnia”

52. W odniesieniu do celebracji „białego tygodnia” proponuje się następujący układ:

Dzień	Dominujący motyw dnia
poniedziałek	Dziękczynienie dzieci kapłanom i katechetom
wtorek	Dziękczynienie dzieci matkom i matkom chrzestnym
środa	Dziękczynienie dzieci ojcom i ojcom chrzestnym
czwartek	Przyrzeczenie dzieci dotyczące comiesięcznej spowiedzi i Komunii św.
piątek	Oddanie dzieci Najświętszemu Sercu Jezusowemu
sobota	Oddanie dzieci pod opiekę Matki Bożej

XII. Zalecenia po pierwszej spowiedzi i Komunii świętej

53. Po przystąpieniu dzieci do pierwszej spowiedzi oraz pierwszej Komunii świętej, rodzice, duszpasterze i katecheci powinni zatroszczyć się o dalsze chrześcijańskie wychowanie dzieci pierwszokomunijnych, m.in. zachęcając do sukcesywnego włączania się ich do działających w parafii grup i wspólnot kościelnych.
54. Zaleca się również wdrożenie dzieci do systematycznej spowiedzi i Komunii świętej przez praktykę pierwszych czwartków, pierwszych piątków lub pierwszych sobót miesiąca. Pod koniec klasy IV należy - wraz z dziećmi i ich rodzicami - przygotować i uroczystie przeżyć rocznicę I Komunii świętej

